



# Harmaapapukaijat - *Psittacus erithacus*

Teksti: Mika Rantamäki

Harmaapapukaija eli jako on Suomessa yleisin lemmikkilintu ns. isommista papukaijalajeista. Jakot ovat nousseet kansantietouteen juuri yleisyytensä, mutta ennenkaikkea erinomaisen matkimiskyvyn saattamana. Eipä olekaan liioiteltua väittää, että jakot ovat papukaijamaailman parhaita matkijoita, vaikkakin tietyt tahot arvostelevat jakojen äänen monotonisuutta (vrt. *amatsonit*).

## Mitä ovat harmaapapukaijat?

Psittacus -suvussa on vain yksi laji - erithacus, alalajeinaan: *psittacus e.erithacus*, *p psittacus e.timneh* ja *psittacus e.princeps*. Alalaji *e.princeps* on nykyisin lähes merkityksetön, koska tämä Fernando Poo ja Principe -saarille paikallistettu alalaji on sekoittunut lähes täysin nimimuotoonsa. Lisäksi harrastelijapiirit ovat nimenneet useita nimimuodon variantteja.

Jakojen perusväri on harmaa tai tummanharmaa, punainen tai punertavan ruskea pyrstö, musta nokka, tummanharmaat jalat ja paljas alue silmien ympärillä. Ruumis on jämökkärakenteinen ja virtaviivainen sekä pyrstö on tylppä. Pituutta on 28-35cm ja painoa 280-550g. Jakot ovat kotoi-

sin Keski-Afrikasta ja elävät mahdollisesti jopa 50-70 vuotta. Sukupuolien välillä ei ole silmämääräisesti mitään eroa.

## Millaisia ovat harmaapapukaijat?

Jakot ovat varsin seurallisia, ne haluavat aina olla mukana menossa, mutta yleensä mieluummin taka-alalla kuin huomion keskipisteenä. Jakot kiintyvät melko hitaasti ihmiseen, eikä mieltymyksen kohde ole välttämättä linnun omistaja, vaan kenties tämän puoliso tai tuttava. Poikkeuksiakin on, mutta useimmiten jakot omistavat sydämensä vain yhdelle ihmiselle. Jakot rakastavat rutiineja ja ns. peruselämää, joten huonekalujen siirtelyt tai vierailijoiden visiitit voivat saada linnun hämilleen. Jakot kommunikoivat useimmiten korkeilla ja



Harmaapapukaija (*Psittacus erithacus*) Pessi. Kuva: Sanne Pärssinen

terävillä vihellyksillä, ei niinkään pitkillä pulinoilla. Matkimiskyky on uskomattoman hyvä, joskus sana tai ääni painuu mieleen kertakuulemalla. Imitointiotusta haluavien kannattaa edelleenkin suunnata lelukauppaan, joista saa muutamalla kymmenellä eurolla paristokäyttöisiä ääniä matkivia pehmoleluja.

Jakojen murkkuikä tai keväthuuma ei ole läheskään niin räiskyvää kuin joillain muilla isoilla kaijoilla, mistä johtuen jakoja pidetäänkin luonteeltaan hyvin tasapainoisina lintuina.

### **Mitä harmaapapukaijat vaativat?**

Jakot, kuten muutkin isot papukaijat vaativat todella paljon virikkeitä, seuraa, älyleikkejä ja vuorovaikutusta myöskin ihmisten kanssa. Leluja täytyy olla paljon ja ne tulee vaihtaa riittävän usein, jotta mielenkiinto säilyy. Huonekalutkin säilyvät paljon paremmin ehjinä, mikäli linnulla on tarpeeksi omia viihdykkeitä. Jakot vaativat runsaasti tilaa. Käytännössä tämä tarkoittaa, että se on yksi uusi perheenjäsen asunnossa, jonka reviiriä on koko asuinpinta-ala.

Jakot eivät todellakaan ole ns. häkkilintuja, vaikkakin häkin olemassaolo on varsin suotavaa, koska tällöin kaija pääsee halutesaan rauhoittumaan, turvaan ja nukkumaan, omaan kotiin. Häkin tulee olla mahdollisimman suuri, käytännössä alle metrin mittaisista sivuista on turha edes puhua. Häkki on kuitenkin se paikka, missä lintu viettää elämänsä esimerkiksi omistajan ollessa töissä. Luonnonorret ovat varteenotettava vaihtoehto sisustamiseen, koska niistä riittää puuhaa myös linnulle ja tarpeeksi paksut orret kuluttavat myöskin kynsiä.

Lähes kaikki jakot rakastavat kylpemistä! Yleensä paras ja helpoin vaihtoehto on sumutepullo, jonka sateessa linnun tulisi kylvettä parisen kertaa viikossa. Tällöin höyhenet pysyvät hyvässä kunnossa, eikä iho kuiva liikaa.

Varteenotettavin vaihtoehto ruokkimiseen ovat pelletit eli kuivamuona. Pelletit sisältävät käytännössä kaikki linnun tarvitsemat hivenaineet ja vitamiinit, tällöin niiden saannista ei tarvitse murehtia kuin poikke-

usolosuhteissa. Lisäksi lintu tarvitsee päivittäin puhdasta vettä, vihanneksia, juureksia ja/tai hedelmiä. Siemensekoituksia voi antaa satunnaisemmin. Mikäli kyseessä on vanhempi lintu, niin ruokavaliota ei kannata äkkiseltään muuttaa esimerkiksi siemenistä pelletteihin, koska se saattaa sotkea linnun elimistön täysin. Jakot vaativat runsaasti kalsiumia, koska niiden elimistön kyky imeyttää sitä on varsin heikko muihin kaijoihin verrattuna. Tästä johtuen lisäkalsiumia täytyy antaa säännöllisesti. Eräillä pellettien valmistajilla on myös omat tuotteet jakoja varten, jotka jo itsessään sisältävät riittävän määrän kalsiumia.

UV -lamppu kuuluu myös linnun ympäristöön, varsinkin talviaikana. UV-valo mahdollistaa D3-vitamiinin tuotannon linnun elimistössä, mikä on välttämätöntä kalsiumin imeytymisen kannalta. Täten myös höyhenet pysyvät paremmassa kunnossa.

Virikkeiden määrä ja oikea ruokavalio ovat erittäin tärkeitä jakoilta, koska jakoilta on taipumusta alkaa nyppimään höyheniään. Vaikka höyhenten nyppimiseen syy voi löytyä myös muualta, niin yleensä nämä kaksi edellistä asiaa vaikuttavat enemmän tai vähemmän, joko pääsyyinä tai sitten toiminnon laukaisevana tekijänä.

### **Mitä harmaapapukaijojen kanssa voi tehdä?**

Jakoille, kuten muillekin isoille kaijoille, on vaikea antaa liikaa huomiota. Rapsuttelut, silitteyt, halit ja suukottelut kuuluvat arkipäivään. Kaijat myöskin kaipaavat läheisyyttä, aivan kuten me ihmisetkin. Vuorovaikutteiset leikit tuovat parhaat kokemukset sekä linnulle että ihmiselle.

Matkustelu ja ulkoilu avartaa linnunkin maailmaa ja samalla tuo myös uusia kokemuksia omistajalle. Ulkoiluttaminen tapahtuu joko häkissä tai papukaijoille tarkoitetuissa valjaissa. Jalkarenkaaseen ei missään nimessä kannata narua laittaa, koska linnun pelästyessä ensimmäisenä antaa periksi linnun jalka - ei naru. Vaikka siipisulat olisivat typistetty, niin vapaana pitämistä ulkona ei voi suositella, koska lintu saattaa silti päästä varsin kauas, esimerkiksi auton alle.



Timneh-harmaapapukaija (*P.e. timneh*)  
Taco.

Kuva: Kristiina Avikainen

## Alalajit

### Harmaapapukaija

- *Psittacus erithacus erithacus*
- (Congo) Grey Parrot

Suomessa tämä nimimuoto on edelleen yleisin, vaikkakin timnehjakoja on viime vuosina tullut runsaasti lisää. Puhuttaessa harmaapapukaijasta tarkoitetaan juuri tätä nimimuotoa, mutta sekaannusten välttämiseksi kuulee usein puhuttavan myös kongonjakosta, kuningasjakosta tai punapyrstöjakosta.

Fyysisesti lintu on n. 32-35cm ja painoa 400-550g, ylä- ja alanokka ovat tummia, yleisväritys vaaleahkon harmaa, pyrstö kirkkaanpunainen. Elinalueet: Kenia, Liberia, Norsunluurannikko.

### Timneh-harmaapapukaija

- *Psittacus erithacus timneh*
- Timneh Grey Parrot

Timneh-alalaji on kutakuinkin yhtä yleinen kuin nimimuoto. Nimitys timneh-harmaapapukaija tai timnehjako ovat yleisimmät, mutta joskus kuulee puhuttavan myös ruskeapyrstöjakosta tai pikkujakosta.

Fyysisesti lintu on n. 28-30cm ja painoa 270-400g, väritykseltään nimimuodon kaltainen, mutta ylänokka on vaaleampi, yleisväritys tummempi ja pyrstö ruosteentumpea. Elinalueet: Sierra Leone, Guinea, Liberia, Norsunluurannikko.

### Princeps-harmaapapukaija

- *Psittacus erithacus princeps*
- Ghana Grey Parrot

Alalaji *e.princeps* on nykyisin lähes merkityksetön, koska tämä Fernando Poo ja Principe -saarille paikallistettu alalaji on sekoittunut lähes täysin nimimuotoonsa. Käytännössä enää vajaa puolet saarten linnuista on väritykseltään mannermaan lajitoveriaan tummempia, mistä johtuen alalaji on menettänyt merkityksensä. Aikaisemmin *e.princeps* oli listattu CITES I:senä, mutta lintukantojen sekaantumisen vuoksi nykyisin CITES-luokitus on annettu vain *e.erithacus* ja *e.timneh* lajeille, jotka kuuluvat CITES II:n piiriin.

Väriykseltään edellisiä tummempi ja pituudeltaan n. 30-32cm. Elinalueet: Fernando Poo ja Principe -saaret.

### Harmaapapukaijan variaatiot

Ns. kauppakielessä jakoista käytetään usein nimityksiä alkuperäalueen mukaan, esim. Gongo, Ghana, Cameroon jne. Eri alkuperämaasta tulevat jakot omaavat hivenen eri geeniperimää, koko kasvaa ja väritys vaalenee karkeasti ottaen länsirannikolta sisämaahan päin siirryttäessä. Tätä usein selitetään elinympäristöllä, eli sisämaassa on paremmin ruokaa saatavilla, mistä seuraa suurempi koko ja melaniinia vähemmän ravinnossa, mistä puolestaan seuraa vaaleampi väritys.

Cameronit ovat kaikkein kookkaimpia ja vaaleimpia väritykseltään ja usein juuri tämän alueen linnuilla saattaa olla punaisia sulkia myös kropassa. Vaikka Cameroninimitystä käytetäänkin usein punahöyheniä omaavista jakoista, niin se ei ollenkaan ole korrekti. Cameronit ovat kasvattajien ja harrastajien keskuudessa kaikkein kysytyimpiä, joten paikalliset tuovat jakoja juuri Cameroniin ja sieltä vasta maailmalle saatukseen Cameronin leimat papereihin.

## Miten hankkia harmaapapukaija?

Ensinnäkin, jakot eivät ole aloittelevan lintuharrastajan lintuja. Kannattaa kahmia kokemusta pienemmistä ja helppohoitoisemmista linnuista. Jakot eivät sovi ostettavaksi lapselle, vaan nämä ovat lähinnä aikuisten ihmisten lemmikkejä. Vaikka jakot ovat taitavia matkijoita, niin ethän osta puheen matkimisen vuoksi. Ennen ostopäätöksen tekoa kannattaa muistaa, että lintu tulee mitä todennäköisimmin olemaan sinulla koko loppuelämäsi.

Ensimmäistä jakoa hankittaessa on paras vaihtoehto käsikesy poikanen. Suomessa on muutamia jakojen kasvattajia, joilta saa kesyjä, ihmisiin luottavia poikasia. Kasvattajilta saa myös perusohjeet linnun hoitoon, toki ennen hankkimista kannattaa kahmia mahdollisimman paljon tietoa kirjallisuudesta ja miksei myös netistä.

Toinen vaihtoehto on hankkia 'käytetty lintu', joita on aina silloin tällöin tarjolla, lisäksi eräät eläinkauppiat tuovat myös jakoja mm. Tanskan suurilta lintutarhoilta. Tällöin lintu ei yleensä ole kesy ja kesyttämiseen saattaa varsinkin aloittelijalta mennä useita vuosia.

Käsikesyn poikasen hinta vaihtelee 900-1500 euroon, lisäksi toinen merkittävä kulu tulee häkistä. Tarpeeksi kookkaat häkit maksavat n. 600 eurosta ylöspäin.

## Lopuksi

Jakot ovat varsin mahtavia lemmikkilintuja, mutta vaativat omistajalta täyttä omistautumista harrastuksen pariin. Valitettavan usein törmää heikkokuntoisiin, nypittyihin, väärällä ruokavaliolla oleviin tai yksinäisiin jakoihin. Varsinkin jakoilta omistajan vaihdokset ovat lähes poikkeuksetta myrkkyyä.